

PERSPEKTIVNI RAZVOJ VINOGRADNIŠTVA GLEDE EKOLOŠKEGA, DRUŽBENEGA, EKONOMSKEGA IN ČLOVEŠKEGA PROIZVODNEGA FAKTORJA

Dr. Jože COLNARIČ, Maribor

POLOŽAJ VINOGRADNIŠTVA

Pridelovanje grozdja in vina na Slovenskem se iz leta v leto zmanjšuje. Gibanje tega razvoja je večkrat ugotovljeno in je glede na vinogradniško pokrajino različno. Nazadovanje vinogradništva se ne kaže le v zmanjševanju vinogradniških površin in količinsko, temveč vpliva tudi na skupno kmetijsko proizvodnjo in njeno sestavo. Na območjih, kjer vinska trta uspeva, je vinogradništvo sestavni del kmetijstva. Povezano je in marsikje odvisno od skupne kmetijske proizvodnje, in to po prostorskem, obratoslovnem, časovnem, delovnem, snovnem in drugih dejavnikih. To še tembolj, ker edafske razmere, zlasti pa klimatološke, omejujejo pridelovanje grozdja le na sorazmerno majhen del površin, primernih za vinogradništvo. Zato v naših razmerah govorimo o »severnem vinogradništvu«. To pomeni, da se po svojem tehnološkem načinu in gospodarnosti močno razlikuje od večine drugih vinogradniških pokrajin. Tudi v Sloveniji, čeprav na zelo majhnem prostoru, so te razlike velike, različna je tehnologija naprave in izkoriščanje nasadov, drugačen ekonomski položaj in razmere, drugačen obseg trga, zlasti pa velikost strnjenih vinogradniških površin itd. Čeprav je vinogradništvo sestavni del kmetijstva, se močno razlikuje od drugih kmetijskih dejavnosti:

- družbena koristnost te kmetijske panoge ni tako pomembna za obstoj naroda in elementarne potrebe človeka kot meso, žito, zelenjava in tudi sadje; zato, gledamo iz tega vidika, družba neupravičeno uvršča pridelovanje grozdja za vino v luksuzno proizvodnjo, podobno kot umetne in visoko koncentrirane alkoholne pijače;

- vinogradništvo je s hmeljarstvom in zelenjadarstvom najintenzivnejša proizvodnja, ki daje na površino velik dohodek; tehnologija, čeprav naj sodobnejša, zahteva veliko živega dela, ki zavzema v strukturi cene velik delež;

- vinogradništvo je po svoji naravi tesno vezano na industrijo (raba velikih količin gnojil, škropiv, mehanizacije, drugega reprodukcijskega materiala, gradbenih storitev, strojev in naprav za kletarstvo, steklarsko industrijo, lesno industrijo, transport itd.);

- vinogradniški proizvodi (vino) zahtevajo draga skladišča in naprave, ki zmanjšujejo gibljivost vložnega kapitala, t. j. vežejo vloženi kapital in ga zelo počasi oplojujejo;

- gibljivost vinogradništva je med vsemi kmetijskimi panogami najmanjša; to so dolgoletni nasadi (30 in več let), preusmeritev in prilago-

ditev tržnim in drugim premikom (sorte, tehnologija, kakovost) je nemo-goča ali zelo omejena; zaradi tega je marsikdaj vinogradništvo prisiljeno, da vztraja na t. i. »tradicionalnosti«;

— vinogradništvo je v podravskem in posavskem vinorodnem rajonu in le delno tudi na kraško-primorskem razvito le na tistih površinah, kjer nobena druga rastlina ali proizvodnja ne bi dala podobnih gospodarskih prednosti;

— vinogradništvo je vezano po terciarnih dejavnostih (turizem, trgo-vina, gostinstvo) na splošna gospodarska gibanja in tako na življenjsko raven potrošnikov in pridelovalcev. To je še zlasti pomembno za severo-vzhodno vinogradništvo, ki je kakovostnejše in dražje.

To so le glavne značilnosti, ki vseeno kažejo na poseben položaj vino-gradništva s kmetijstvom in gospodarstvom.

Tveganje vinogradniške proizvodnje je posebna značilnost te proiz-vodnje:

— slovensko vinogradništvo je odvisno od ekstremnih makro- in mi-kroklimatskih razmer (pozebe, relativne vlažnosti zraka, veliko padavin, toča itd.);

— vinske krize se redno svetovni pojav v tej proizvodnji in se kažejo tudi v našem vinogradništvu; »proizvodna kriza« nastopa takrat, ko se v svetovni in domači proizvodnji proizvodnja zmanjšuje, cene na trgu rastejo; to daje svetovni proizvodnji močne impulze za povečanjem po-vršin, ki pa z leti povzročijo »krizo superprodukcije«, padec cen in sčasoma »splošno krizo vinogradništva«; ti ciklusi so zakoniti — kljub dogovorom članic mednarodne organizacije za vino članic EGS in SEV;

— proizvodna kriza ali kriza superprodukcije se v okviru države kaže še močneje; različnost proizvodnih razmer ustvarja v obsegu proizvodnje take oscilacije, da jih poskušajo v naprednih vinogradniških državah uravnovati širše družbene skupnosti (davčna politika, državne rezerve, fondi, destiliranje);

— zakonodaja o vinu v drugih državah je za svojo proizvodnjo zmanj-šala ali odpravila tveganost te proizvodnje z novimi zakoni o vinu in prometu z vinom, z zakoni o obnovi, z meddržavnimi dogovori in spora-zumi (EGS, OIV, SEV) itd.; ker pri nas ni državnih intervencij ali so le zelo rahle in neodločne, je tveganje veliko, zato je tudi bodočnost vino-gradništva zelo negotova, in to je hkrati tudi eden izmed pomembnih vzrokov za tako hitro zmanjševanje vinogradniške proizvodnje; naša država, zlasti pa SR Slovenija, na srečo že gre po poti zaviranja tega procesa nazadovanja in poskuša z državnimi ukrepi vsaj zmanjšati tveganje pridelovanja (zakon o označevanju vina, novi zakon o vinu, ki je v pri-pravi, zaščitna znamka slovenskih vin itd.);

— tveganje pridelovanja vina se lahko nekoliko zmanjša, če vemo, da je mogoče vino uskladiščiti in hraniti dalj časa. Primanjkuje pa nam kakovostnih sodobnih predelovalnih in kletnih zmogljivosti tudi za t. i. kmečko proizvodnjo.

Slovensko vinogradništvo je v velikih težavah. Nekaj teh vzrokov za tako stanje smo že omenili, vendar menimo, da so najpomembnejši zlasti tile:

— delitveni odnosi med primarno proizvodnjo, t. j. proizvodnjo grozd-ja, predelavo in veliko trgovino, trgovino na drobno in gostinstvom niso bili usklajeni v povojnih letih; zlasti so ekstremni v zadnjem času;

— vinogradništvo in vinarstvo je v neenakopravnem položaju v smislu reformskih prizadevanj in neenakopravnih delitvenih razmerij med gospodarskimi vejami; to je značilnost, ki velja za kmetijstvo kot celoto; škasje med proizvodno ceno in potrebnim materialom se vedno bolj zapirajo v škodo vinogradništva;

— pomanjkanje posluha kreditnih zavodov in neenakopravno obravnavanje tovrstne proizvodnje z drugimi ne vzbuja zanimanje za obnovo in širitev vinogradništva (dragi krediti, kratkoročni krediti in nevzdržni pogoji pri najemanju in vračanju posojil itd.);

— trenutno je le 13% vseh vinogradov v Sloveniji in 28% vseh vinogradov v Severovzhodni Sloveniji v družbeni lasti, ki so v glavnem sodobno urejeni. Kmečki vinogradi so tik pred popolnim propadom. Najmanj 4/5 kmečkih vinogradov je starih več kot 50 let, t. j. takih, ki relativno in absolutno ne pokrivajo pridelovalnih stroškov. To silo vinogradnika v »črno prodajo«, t. j. v neobdavčeno prodajo, s katero si zagotovi posebno rento. Zaradi velikih družbenih dajatev na vino (v poprečju v SR Sloveniji 1,18 din za liter) jih tako dosežena večja cena za svoje vino vsaj začasno rešuje iz težavnega položaja. Ta ilegalna dejavnost pri črni prodaji predstavlja sicer nezakonito koncesijo družbe vinogradniku, predstavlja pa izredno močno konkurenco družbeno evidentirani proizvodnji in prodaji. Tako je posredno in neposredno ogrožen obstoj sodobne proizvodnje, ker so sodobni nasadi urejeni z dragimi krediti.

RAZVOJ VINOGRADNIŠTVA GLEDE NA EKOLOŠKI, DRUŽBENOEKONOMSKI VIDIK

Gibanje vinogradniških površin v Sloveniji od napada trsne uši do danes je znano. Zaradi preglednosti podajamo to gibanje ponovno.

leto	ha	indeksi			
1896	46.000	100			
1939	39.500	86	100		
1956	31.000	67	81	100	
1969	22.000	48	56	71	100
1972 (ocena)	18.000	39	43	58	82

V Severovzhodni Sloveniji (»podravske vinorodne rajone«) se je površina vinogradov in proizvodnja gibala:

leto	ha	indeksi			
1896	16.300	100			
1939	15.000	92	100		
1969	7.500	46	50	100	
1972	7.100	44	47	95	

leto	proizvodnja v vagonih	indeksi		
1896	3.600	100		
1939	3.000	83		
1969	1.800	50	60	100
1972	1.100	39	47	78

Poprečno letno zmanjšanje površin in pridelka po obdobjih:

obdobje	poprečno letno zmanjšanje površin v ha:	indeksi	
1896—1939	30	100	
1939—1969	250	830	100
1969—1972	133	440	53

Ti pregledi kažejo, da je v Severovzhodni Sloveniji bilo opuščanje površin nekoliko počasnejše kot v drugih vinorodnih rajonih. Zmotno bi bilo sklepati, da je k temu pripomogel ugodnejši položaj vinogradništva v podravskem vinorodnem rajonu. Nasprotno, kmet je vztrajal in vzdrževal že popolnoma izčrpane vinograde in zato še sedaj prideluje z veliko izgubo. To nam dokazuje poprečno letno zmanjševanje proizvodnje.

obdobje	poprečno letno zmanjševanje proizvodnje v vagonih	indeksi	
1869—1939	14	100	
1939—1969	41	292	100
1969—1972	133	450	324

Po v petdesetih letih končani rajonizaciji je v Severovzhodni Sloveniji ugotovljenih okoli 15.000 ha površin, ki bi po ekoloških dejavnikih bile primerne za vinograde.

Po oceni, vinogradniških zemljevidih, kategorizaciji lahko v perspektivi računamo le na 8000 ha vinogradov v Severovzhodni Sloveniji. Te ocene izhajajo iz kakovostnih in ekonomskih vidikov. Po končani rekonstrukciji 8000 ha vinogradov bi lahko računali s pridelkom 4500 vagonov, to je več, kot ga je bilo 1896. leta na 16.300 ha.

PERSPEKTIVA ZAPOSLENOSTI V VINOGRADNIŠKI PROIZVODNJI IN DEMOGRAFSKI VIDIKI

V intenzivnih nasadih se potreba po živem delu zmanjša zaradi substitucije z mehaniziranim delom. Zato bo vpliv bodočega razvoja vinogradništva na zaposlenost in migracijo zelo značilen.

— V intenzivnih vinogradniških plantažah z optimalno izkoriščenostjo in racionalizacijo tehnoloških postopkov in eksploatacije je potrebnih le 80—120 delovnih dni na hektar.

— Na prvorazrednih legah znaša bruto dohodek pri sedanjih cenah grozdja okoli 30.000 din na hektar. V tej proizvodnji predstavljajo osebni dohodki v strukturi cene 35 %. To bi pomenilo, da je bruto osebni dohodek okoli 12.000 din na hektar. Na drugorazrednih legah znaša bruto dohodek okoli 27.000 din, bruto osebni dohodek pa 10.000 din na hektar, na tretjerazrednih legah znaša bruto dohodek le 21.000 din, osebni pa le 7.000 din na hektar.

— Vinogradniška proizvodnja je izpostavljena sezonskosti dela, to je da je potrebno živo delo po mesecih neenakomerno razporejeno. To pomeni, da je vinogradnik lahko zaposlen v vinogradništvu le slabih 8 mesecev na leto, in še to neenakomerno. Za delovne konice potrebuje kmetija sezonsko delovno silo, zlasti v pomladanskih mesecih in ob trgatvi. Zaradi take razporeditve potrebe po živem delu mora imeti kmetija še kako drugo kmetijsko panogo ali pa možnost drugačne zaposlitve v mrtvi sezoni. O specializirani vinogradniški kmetiji lahko govorimo le, če bi kmetija imela vsaj 3—4 ha vinograda, mehanizirano tehnologijo, v mrtvih mesecih pa možnosti zaposlitve zunaj svoje kmetije.

Upoštevaloč vse dejavnike, ki vplivajo na zaposlenost in izkoriščanje živega dela, bo potrebnih za načrtovan obseg vinogradniške proizvodnje v Severovzhodni Sloveniji le blizu 6200 ha vinogradniških delavcev.

Po do sedaj veljavnih ocenah smo navadno govorili, da se z vinogradništvom preživlja ali životari v Severovzhodni Sloveniji okoli 18.000 do 20.000 ljudi. Po nekaterih ocenah je ta številka še znatno višja. Naši izračuni pa kažejo, da bi lahko bilo v bodočnosti zaposlenih okoli 6200 ljudi, kar pomeni, da bi lahko vinogradništvo preživljalo (glede na ustvarjeni dohodek) okoli 15.000 do 16.000 prebivalcev.

Mnogi so mnenja, da substitucija živega dela z mehaniziranim ustvarja prevelike presežke delovne sile. Mnenja so, da bo proces modernizacije v vinogradništvu povečal pritisk proste delovne sile v mesta, da bi lahko z manj sodobnimi tehnologijami ureditve nasadov in z eksploatacijo dosegli večjo zaposlitev v vinogradništvu ob enakih ali podobnih ekonomskih učinkih. Znano je namreč, da v vinogradih, urejenih po starih konceptih, vežemo do 2-krat več delovne sile kot v moderniziranih.

Družba in proizvajalci bi se podali v preveliko tveganje, če bi že zaradi socialnih vprašanj (kar v bistvu podpirajo taka stališča) zavirali modernizacijo in racionalizacijo vinogradniške proizvodnje. Menimo, da je pri reševanju socialnih vprašanj na manj razvitih področjih koristnejša direktna družbena podpora kot pa organizirati proizvodnjo na zastarel način in le zato, da bi zadržali v vinogradniških območjih delovno silo za vsako ceno in tako zmanjševali odliv. Tako reševanje bi bilo kratkovidno.

Ni pa vseeno, da na posameznih območjih ne bi mogli v tehnologiji upoštevati teh teženj, vendar le takrat, če nam ekonomski učinki zagotavljajo enak ali vsaj primeren dohodek za delavce, kmete, vezane na to proizvodnjo. Vendar menimo, da zato ni potrebna le strokovna odločitev, ampak tudi politična, ker gremo v zavestno tveganje na dolgo dobo.

Na splošno dajemo razvoju in obnovi vinogradništva na nerazvitih območjih nekoliko prevelik pomen. Vinogradništvo naj bi po mnogih predlogih reševalo zaposlitev odvečne delovne sile. Vinogradništvo moramo

prav tako modernizirati in racionalizirati kakor vsako drugo proizvodnjo. Razlika je vsekakor v tem, da so delovna mesta, ki se bodo ustanovila z rekonstrukcijo vinogradništva, za družbo znatno cenejša kakor v industriji. Računajoč tudi lastna sredstva kmetij, bo veljalo družbo delovno mesto v vinogradništvu le 36.000 do 40.000 din, kar je za 5- do 10-krat manj kot v industriji. To pomeni, da lahko rešujemo povečanje delovnih mest le z razširjeno reprodukcijo.

RAZVOJNE MOŽNOSTI KMEČKEGA VINOGRADNIŠTVA

Nujno je, da omenimo ob tem še možnosti specializacije kmečkih vinogradniških gospodarstev. Velikostna struktura vinogradov glede na primernost zemljišč za vinogradništvo je zelo omejena. Računamo, da velikost vinogradov v čistih kmečkih gospodarstvih, ki se ukvarjajo tudi z vinogradništvom, ne presega 0,60 ha vinograda, na mešanih kmetijah pa le nekaj čez 0,35 ha. Možnosti povečanja teh površin na 1 kmečko gospodarstvo so torej omejene in jih ni mogoče povečati. Povečanje vinogradov je mogoče le z dokupom sosednjih vinogradniških površin ali z zakupom.

Specializirana vinogradniška kmetija bi morala imeti vsaj 3,5—4 ha vinograda, da bi omogočal vinogradniški kmetiji primeren dohodek, v bodočnosti še več. Takih kmetij po naši oceni trenutno ni več kot 2—3 % vseh kmečkih vinogradniških posestev. Z arondacijo, dokupom ali zakupom bi lahko število takih kmetij povečali na največ 5 %. Vse ostale vinogradniške kmetije pa imajo manjše vinogradniške površine in je njihova eksistenca odvisna od mešane kmetijske proizvodnje, to je vinogradništva in sadjarstva ali živinoreje.

Močno razširjeno mnenje je, da je rešitev vinogradništva v kooperacijskih skupnostih različnih oblik. Združevanje majhnih vinogradniških površin v večje proizvodne vinogradniške enote ali skupnosti naj bi zagotovilo racionalno in ekonomično proizvodnjo. S stališča panoge, to je razvoja vinogradništva, je videti, da je to edina pot za pocenitev proizvodnje in izboljšanje kakovosti pridelka.

Kmečkemu gospodarstvu je mogoče zagotoviti večji dohodek le tedaj, če se nekateri vinogradniki v vinogradniških okoliših ali krajih specializirajo, in to tako, da vzamejo v zakup ali dokupijo toliko vinogradniških rajanoziranih površin, da postanejo čisti vinogradniki.

Na kmečko vinogradništvo je mogoče pozitivno vplivati tudi tako, da sočasno razvijamo vzporedne panoge ali nasprotno, da vinogradništvo na kmetiji dopolnjuje kako drugo kmetijsko proizvodnjo. Vinogradništvo in sadjarstvo sta panogi, ki se močno dopolnjujeta.

Tretja, najbolj radikalna možnost racionalne obnove in proizvodnje v vinogradništvu pa je, da se vinogradništvo razvija le v družbenem sektorju, z zakupom ali nakupom vinogradniških površin. Ta možnost ima velike prednosti v pogledu kakovostne proizvodnje in prodaje, negativne pa, ker je odvisna izključno od družbenih kreditov, proizvodnja pa je zato relativno dražja. Relativno dražja zato, ker ne izkorišča v proizvodnji in obnovi svojih rezerv, ki jih vsako kmečko gospodarstvo ima, družbeni sektor pa je odvisen izključno od nakupa tudi najenostavnejšega investicijskega ali reprodukcijskega materiala.

VPLIV SODOBNIH PROIZVODNIH KONCEPTOV V VINOGRADNIŠTVU NA PEJSAŽNO PREOBRAZBO SLOVENSКИH VINORODNIH POKRAJIN

Osnova sodobnega koncepta vinogradniške proizvodnje je ureditev velikih strnjjenih nasadov, t. i. kompleksnih nasadov. Vinogradniški kompleks nastane v naših razmerah z zložbo parcel nekdanjih bivših lastnikov v družbene vinograde ali v t. i. skupnostih, ki jih tvorijo parcele različnih lastnikov, kmetov. Enotna in načrtna ureditev velikih nasadov je glavna karakteristika kompleksne obnove. Najmanjšo velikost kompleksa določajo edafske značilnosti ali na večjih vinogradniških površinah mehanizacija (to je traktorizacija ali motorizacija). Najmanjša velikost nasada je tista, ki omogoča še optimalno gospodarno angažiranje mehanizacije.

V Sloveniji, zlasti pa v severovzhodni, je le malo območij, kjer bi lahko ustvarili — za sodobne pojme — velike komplekse. Zato se pri nas uvaja pojem t. i. nestrnjene načrtno obnove, to je da velikost manjših površin enotno in načrtno uredimo, jih komunikacijsko povežemo v enotno proizvodno enoto. Zaradi velikostne strukture parcel v Severovzhodni Sloveniji je individualen nakup potrebne najsodobnejše mehanizacije negospodaren. Zato se snujejo med kmeti ter med kmeti in družbenimi delovnimi organizacijami strojne skupnosti.

Taki ureditveni sistemi močno posegajo v dosedanjo vinogradniško pokrajino. Zlasti komunikacijski sistemi (ceste, poti, odvajanja vode, obračališča) v živo spremenijo tradicionalno obliko pokrajine. Pri ureditvi kompleksov izginjajo gozdčki, sadovnjaki med goricami, skupine dreves, posamična drevesa, značilni vinogradniški gradbeni objekti (viničarije, zidanice, stiskalnice), živa meja itd., ki so dosedanji vinogradniški pokrajini dajali značilen videz.

Monotonost pokrajine, ki jo ustvarja načrtna ureditev vinogradov, je pojav, ki ga opažajo povsod v razvitih vinogradniških državah.

S spremembami in gradnjo novih cest in poti se bo tudi gradnja v vinogradniških pokrajinah koncentrirala ob vozliščih urejenih cest ter ob nujno nastalih predelovalnih in skladiščnih centrih. Specializacija in preusmerjanje kmetij bo prav tako počasi, vendar nenehno spreminjala podobo naših vinogradniških vasi, zaselkov in kmetij. Značilne viničarije že sedaj izginevajo in se selijo h kmetijam in v vasi. »Vikendaštvo« se nenačrtno širi in z neprimernimi gradnjami ter razkosavanjem ruši podobo pokrajine. Nenačrtna gradnja cest in daljnovodov k vikendskim hišicam je razrezala in razbila značilno panoramo.

Manjka pobud in načrtnega dela in sporazumevanja o konceptih urejevanja vinogradniške krajine. Vinogradnik mora zasledovati ekonomske učinke dragih naložb, ker je od teh odvisen njegov obstoj, vendar obstoj ni le izključno v trenutnih učinkih. Krajinar mora upoštevati ekonomske momente in se s spremembami spoprijazniti, vendar po najboljši možnosti zavirati preostro in nenačrtno poseganje v naravo. Konflikt bo vedno obstajal, naša naloga je, da ga ublažimo in s kompromisi poskušamo doseči najboljše.

PERSPEKTIVE ÜBER DIE ENTWICKLUNG DES WEINBAUES MIT BESONDERER RÜCKSICHT AUF DIE ÖKOLOGISCHEN, GESELLSCHAFTLICHEN UND MENSCHLICHEN PRODUKTIONSFAKTOREN IN NORDOSTSLOWENIEN

Zusammenfassung

Die Weinproduktion in Slowenien vermindert sich von Jahr zu Jahr. Die Verminderung ist so in den Weinbauflächen als auch in der Weinmenge bemerkbar. Der Ausfall des Einkommens aus der Weinproduktion hat auch einen bedeutungsvollen Einfluss auf das Gesamteinkommen der weinbäuerlichen Betriebe.

Der Weinbau ist ein Teil der gesamten landwirtschaftlichen Produktion, unterscheidet sich aber von anderen landwirtschaftlichen Tätigkeiten. Die Vorschriften haben die Weinproduktion in die Luxusproduktion eingereiht und dadurch dieselbe mit allen Verpflichtungen und Nachteilen belastet. Der Weinbau und die Kellerwirtschaft sind sehr intensive Produktionspartner, mit grossem Bedarf an Arbeitskräften, was in der Struktur der Gesamtkosten einen grossen Posten einnimmt. Der Umfang und die Produktionskosten sind von der Industrie (Reproduktionsmaterial) und dem Markt abhängig. In Hinsicht auf die Volkswirtschaft ist der Weinbau sehr bedeutungsvoll. Man nützt für den Weinbau Flächen, welche für andere Zwecke schlecht benutzbar sind, aus.

Karakteristisch für den Weinbau in Nordostslowenien ist das bemerkenswerte Risiko und die Abhängigkeit von extremen klimatischen Verhältnissen, besonders aber von den Weinkrisen in Europa und im Lande.

Der Weinbau in Slowenien ist in einer schweren Lage. Die Verhältnisse zwischen der primären (Traubenproduktion), sekundären (Kellerwirtschaft) und tertiären Produktion (Handel und Gastwirtschaft) sind unregelmäßig und schlecht.

Die Preise des Reproduktionsmaterials und die Verkaufspreise entfernen sich von Jahr zu Jahr immer mehr zum Nachteil der Produktion. Die Bankkredite sind teuer und für den Weinproduzenten schwer erhältlich. Die Verminderung der Gesamtproduktion und die steigende Kosten zwingen den Weinbauer zum Schwarzhandel und Malversationen.

Verminderung der Flächen und Menge in Nordostslowenien (ausgedrückt in Indeksen):

Jahresperiode	Verminderung der Menge (Mittelwerte)	Verminderung der Flächen (Mittelwerte)
1896—1939	100	100
1939—1969	830	292
1969—1972	440	450

Es ist bemerkenswert zu unterstreichen, dass die Weinbauflächen in Nordostslowenien langsamer aufgelassen wurden als in anderen Weingebieten Sloweniens. Es wäre aber jedoch falsch daraus zu schliessen, dass dazu die günstigere Lage des Weinbaues im Unterdrauweinbauerrayon geholfen hat. Im Gegenteil, der Weinbauer hat sich entschlossen, die schon veralteten Weinberge noch zu pflegen, obwohl die Produktionskosten höher als das Einkommen sind.

Nach der in fünfziger Jahren ausgearbeiteten Rayonisation sind in Nordostslowenien 15.000 ha Weinbauflächen festgestellt worden, welche für die Qualitätsproduktion geeignet sind. Wenn wir aber die ökonomischen Momente in Betracht ziehen, können wir in Zukunft nur mit einer Weinbaufläche von 8.000 ha rechnen. Diese Flächen haben wir in drei Klassen kategorisiert, und zwar: 3.070 ha erstklassige, 2.670 ha zweitklassige und 2.260 ha drittklassige Weinbauflächen. Nach der Gesamtumstellung unseres Weinbaues (8.000 ha) können wir in Zukunft mit 4.500 Waggon Wein rechnen, das ist mehr, als im Jahre 1896 auf 16.300 ha Weinbauflächen.

DIE PERSPEKTIVE DER BESCHÄFTIGUNG IM WEINBAU UND DEMOGRAPHISCHE AUSWIRKUNGEN

Im modernen Weinbau sind die Bedürfnisse nach Arbeitskräften wegen der Substitution mit Maschinen, geringer geworden. Der Einfluss auf zukünftige Entwicklung der Beschäftigung und Migration ist sehr ausgeprägt. Unregelmässige Beschäftigung (Saisonarbeiten), insbesondere auf grösseren Weinbaubetrieben, zwingt den Weinbauer zur Anschaffung von Motorgeräten und gleichzeitig zur Vergrösserung der Weinbauflächen. Ein spezialisierter Bauernbetrieb soll mindestens 3—4 ha Weinbauflächen bebauen. In Zukunft müssen wir noch mit sogenannten Mischbetrieben rechnen.

So können wir in der Perspektive für den vorgesehenen Umfang der Weinproduktion nur mit cca 6.000 Arbeitskräfte rechnen. Nach unseren Schätzungen können diese 6.000 unmittelbare Weinbauarbeiter mit ihrem Einkommen cca 15.000 bis 16.000 Bewohner (Familienmitglieder) besorgen. Die Vergrösserung der Arbeitsplätze im Weinbau ist nur mit Vergrösserung der Weinbauflächen möglich, dass heisst: mit Erneuerung noch mehr drittklassiger Weinbauflächen.

ENTWICKLUNGSPERSPEKTIVE DER BÄUERLICHEN WEINBAUERBETRIEBE

Durchschnittliche Grösse der Weingärten im bäuerlichen Betrieb ist je nach Ort und Gebiet 0,35 bis 0,60 ha. Die Vergrösserung dieser Flächen ist nur mit Ankauf oder Pachtungsverträgen möglich. Ein spezialisierten Bauernbetrieb sollte in naher Zukunft mindestens 4 ha Weinbaufläche bebauen, im weiteren Verlauf aber noch einmal mehr. Bauernhöfe, die jetzt eine grössere Weinbaufläche besitzen sind sehr gering (schätzungsweise 2—3%. Mit Kommassationen, Ankäufen und Pachtverträge wird die Zahl solcher Betriebe in zehn Jahren auf cca 5% steigen. Alle anderen Betriebe werden sich noch immer mit allerlei Produktion beschäftigen müssen.

Es besteht bei uns ein Bestreben, mit Vereinigungen kleinerer Weinbauflächen zu grösseren Produktionseinheiten auf kooperativer Basis eine rationelle und ökonomische Produktion zu versichern. Spezifische objektive und subjektive Hindernisse erschweren eine raschere Verbreitung dieser Prozesse.

EINFLÜSSE DER MODERNISIERUNG DES WEINBAUES AUF VERÄNDERUNG DER UMWELT UND KARAKTERISTISCHE SCHÖNHEITEN DER WEINBAUGEGENDEN

Die Basis einer modernen Konzeption der Weinbauproduktion ist die Entwicklung grösserer Weinbaukomplexe. Ein Weinbaukomplex entsteht in unseren Verhältnissen mit Vereinigung kleineren bunten, malerischen und geordneten Parzellen. Eine einheitliche, planmässige und deswegen uniformierte Ordnung grosser Pflanzungen ist die Hauptcharakteristik einer Komplexerneuerung. Bei diesen Prozessen verschwinden Wälder, Obstgärten, Baumgruppen, Gebüsche, kleinere charakteristische Gebäude usw. Die Monotonie, welche durch die geplante Einrichtung der Weinbauplantagen, entsteht, können wir auch in anderen Ländern beobachten.

Mit Erbauung des Strassennetzes und Weinbergstrassen entstehen dort auch konzentrierte Ansiedlungen. Auch die Spezialisierung der Bauernbetriebe trägt zur Monotonie bei. Die s. g. Weekendhäuser haben besonderen Einfluss auf den Pajage und das Panorama. Es wäre eine Vereinigung der Fachleute (Geländeplaneure, Umweltschützer, Agronome, Urbanisten usw.) notwendig, die die Sorge übernehmen sollten, unseren Nachfolgern unsere klassischen Gebiete zu erhalten.